

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Teie 08.12.2025 nr 1.2-3/3066-1/

Meie 17.12.2025 nr 5.2-2/30804-2

Eelnõu tagasiside

Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on edastatud arvamuse avaldamiseks haldusmenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja esitab eelnõu § 1 kohta järgmise arvamuse.

1. HMS § 7¹ lõige 2. Lõike sõnastusest võib jääda mulje, et isikult eeldatakse eraldiseisvat nõusolekut mitte eriliiki isikuandmete töötlemiseks, vaid automaatmenetluse kasutamiseks. Tõenäoliselt ei ole see olnud eesmärgiks, kuna sellise lähenemisega kaasneks tarbetu haldus- ja töökoormus ning see takistaks haldusmenetluste automatiseerimist seal, kus on isiku nõusolek eriliiki isikuandmete töötlemiseks olemas. Siinkohal viitame, et ka IKÜM art 22 lõige 4 koostoimes art 9 lõike 2 punktiga (a) ei sea nõusoleku eelduseks automaatse otsustamise kui menetlusvormi, vaid eriliiki isikuandmete töötlemise eesmärgi.
2. HMS § 7¹ lõige 3. Teeme ettepaneku täpsustada eelnõu seletuskirjas, mis hetkel peab sellekohane teavitus olema tehtud. Ühtlasi võiks selguse huvides seletuskiri täpsustada, et vahetu isikliku kontakti õigus ei tähenda iga automaatmenetluse puhul individuaalse kontaktisiku määramist, vaid piisab võimalusest pöörduda haldusorgani pädeva esindaja poole, kes saab anda selgitusi menetluse ja otsuse aluste kohta.
3. HMS § 7¹ lõige 5. Teeme ettepaneku kaaluda, kas automaatse haldusakti andmise või toimingute sooritamise juures on vajalik alati avaldada nende andmekogude ja/või infosüsteemi nimetused, milles sisalduvaid isikuandmeid on kasutatud. Jääb ebaselgeks, miks on selliste andmete avaldamine vältimatult vajalik automaatse haldusmenetluse puhul kui samade andmete avaldamine ei ole nõutav nende haldusaktide ja toimingute juures, mida ei sooritata automaatselt. Seda enam, et andmekogude ja/või infosüsteemi nimetuse avaldamine ei näita millistel konkreetsetel andmetel mingi otsus või toiming tugineb. See omakorda võib kaasa tuua segadust ja vääriti mõistmist. Näiteks haldusakti adressaat eeldab, et haldusorgan on tuginenud ühtedele andmetele, kuid tegelikkuses on lähtutud teistest sama andmekogu andmetest.
4. HMS § 7¹ lõige 6. Teeme ettepaneku kaaluda, kas otsustuspõhimõtete ja kriteeriumite selgitamise kohustus peaks sellisena laienema ka toimingutele. Selline kohutus läheks kaugemale HMS §-st 108 ja jääb ebaselgeks, kuidas seda nõuet tuleks koosmõjus lõikega 5 praktikas rakendada näiteks hüvitiste väljamaksmise juures. Ehk olukorras, kus toimub haldusakti täitmine või kui hüvitis makstaksegi välja ainult toiminguga. Ühtlasi tekitab küsimus, milliste „otsuse“ aluste selgitamist peetakse vajalikuks toimingute juures.
5. HMS § 7¹ lõige 7. Eelnõust jääb ebaselgeks, kuidas automaatse haldusmenetluse puhul nähakse isiku ärakuulamisõigusega seonduvat? Isiku ärakuulamisõigus on haldusmenetluses universaalne ja sellest kõrvalekaldumine vajab samuti HMS § 40 lõike 3 mõttes sisustamist ja alust.

Lisaks eeltoodule soovime esitada mõned üldisemad tähelepanekud HMS-i regulatsiooni osas, mille täpsustamiste vajadust võiks samuti tuleviku vaates kaaluda.

- HMS § 79 kasutab mõistet „vaide tagastamine“, mis ei vasta tegelikule halduspraktikale ega menetlusloogikale. Tänapäeval esitatakse vaided üldjuhul elektrooniliselt ning neid ei „tagastata“ füüsiliselt ega ka sisuliselt sellisel moel, nagu terminoloogiliselt väljendatud. Seetõttu võiks asendada HMS § 79 mõiste „vaide tagastamine“ mõne menetluslikult täpsema ja kaasaegsema mõistega, näiteks „vaide läbivaatamata jätmine“ või „vaide käiguta jätmine“. Sarnast muudatust võiks kaaluda ka HMS § 14 lõike 6 juures.
- HMS § 86 eeldab vaide lahendamist vaideotsusega ka olukorras, kus haldusorgan tunnistab vaidlustatud haldusakti täies ulatuses kehtetuks ja peab sellest tulenevalt nagunii andma välja uue haldusakti. Sellistes olukordades kaob vaide ese sisuliselt juba vaidlustatud haldusakti kehtetuks tunnistamisega ning formaalse vaideotsuse koostamine ei anna menetlusosalise õiguste kaitsele lisaväärtust, küll aga tekitab töökoormust. Seejuures ei võimalda HMS § 85 vaideotsusega anda välja uut haldusakti, ehk vaideotsus ei saa asendada uut sisulist haldusakti. Näiteks kui vaidlustatakse hüvitise suurust või määramata jätmist. Kui haldusorgan jõuab järeldusele, et hüvitis peaks olema määratud suurem, siis peab ta igal juhul lisaks vaideotsusele andma ka uue haldusakti. Seetõttu teeme ettepaneku sätestada HMS §-s 86 erand, mille kohaselt kirjalikku vaideotsust ei pea koostama juhul, kui haldusorgan tunnistab vaidlustatud haldusakti täies ulatuses kehtetuks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Leila Siiraja

osakonna juhataja, peadirektori ülesannetes

Andrus Jürgens

57833628, Andrus.Jurgens@sotsiaalkindlustusamet.ee

Marge Mägi

54720389, Marge.Magi@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kaira Berenstrauch

53366957, Kaira.Berenstrauch@sotsiaalkindlustusamet.ee